

Wil de bedrijfshuishoudkunde echter in dien zin beteekenis voor den accountant erlangen, dan cischt zij van hem vooraf de beoefening als wetenschap; leidraad kan zij slechts zijn voor hen, die de gronden hebben leeren kennen, waarop de regelen harer „kunstleer” berusten.

Die kennis is slechts te verwerven na een grondige studie in de algemeene economie. De bedrijfshuishoudkunde vermag niets, is niets zonder haar, want ze is een deel van haar. Mèt haar kan zij in de bedrijven de lijnen vervolgen, welke de economie in de algemeene maatschappij heeft getrokken; mèt haar vermag zij zelfs meer: zij kan aan de economie nieuw materiaal verschaffen, ja, zelfs nieuwe richting geven aan haar theorieën, wanneer die bij het onderzoek in het bedrijfsleven van de werkelijkheid blijken te zijn vervreemd of op onnauwkeurige waarneming van het gebeuren blijken te berusten.

Ook in dat opzicht kan de bedrijfshuishoudkunde voor den accountant van een beteekenis worden, welke nauwelijks kan worden overschat.

Volgens mijn meening heeft de algemeene economie als zoodanig, voor het oogenblik althans, de grenzen van haar kunnen bereikt. Zij moge zich steeds weer verdiepen in de klassieke problemen der voortbrenging en verdeeling, een voortgang als normatieve wetenschap is voor haar slechts mogelijk naar de zijde van de staathuishouding en naar die van het bedrijfsleven, zooals zij dien bereids veel vroeger heeft gemaakt ten opzichte van dien eenen bedrijfstak, het bankwezen, dat ze — uit welke oorzaak moge hier onbesproken blijven — van oudsher tot het gebied van haar exacte onderzoekingen heeft gemaakt. Die taak heeft voorloopig de bedrijfshuishoudkunde, haar deelwetenschap, voor haar aanvaard. Zij kon en moest dit doen, omdat haar beoefenaren beschikken over de middelen, welke den algemeenen-economisten ontraken, t.w. de kennis van het bedrijfsleven, de nauwe aanraking met het gebeuren binnen de bedrijfshuishoudingen en de vaardigheid in de hanteering van het instrument voor de waarneming en de beschrijving van dat gebeuren, de koopmansboekhouding. Naar mijn meening — ik zei het reeds hiervoren — zijn het onder die beoefenaren de accountants, die door den aard van hun beroep in het bijzonder zijn aangewezen, om bij de vervulling van die taak een rol van beteekenis te vervullen.

Willen zij, willen de Nederlandsche accountants, in de vervulling van deze hun van nature toekomende taak slagen, dan is het evenwel noodig — en met deze raadgeving moge ik mijn beschouwing besluiten — dat zij zich vóór alles theoretisch oriënteren op het gebied der economie. Op de door deze gelegde grondslagen hebben zij dan allereerst de bedrijfshuishoudkundige problemen theoretisch tot oplossing te brengen. Eerst als dat geschied is, zullen zij in staat zijn, om profijt te trekken van hun praktische ervaring en van hun doelmatige uitrusting, om den arbeid der economen op hun bijzonder gebied voort te zetten en aan te vullen. En eerst dan zullen zij voor het bedrijfsleven de regelen kunnen opstellen en de raadgevingen kunnen verschaffen, welke aan hun praktischen arbeid de beteekenis verleent, die verre uitgaat boven die, welke hun taak van boekhoudkundige contrôleurs daaraan kon geven.

Th. L. Jr.

DE FIRMANAAM VOOR DE UITOEFENING VAN HET ACCOUNTANTSBEROEP

In het Juli-nummer van dit blad heeft collega R. een lans willen breken voor den firmanaam bij de uitoefening van het accountantsberoep.

Men kan voorstander of tegenstander zijn van de beroepsuitoefening en gros, zooals men deze tot nu toe nog in hoofdzaak in Engeland en Amerika aantreft. Ditzelfde kan gelden ten opzichte van de beroepsuitoefening in gedecentraliseerden vorm en wel met gebruikmaking van filialen. Een punt waaromtrent echter ons inziens geen verschil van opvatting toelaatbaar

is betreft de wijze waarop de accountant zijne rapporten en stukken heeft te onderteekenen. Het is in het bijzonder de wijze waarop collega R. dit punt blijkens zijn artikel wenscht geregeld te zien, die ons noopt onze bezwaren daartegen hier uiteen te zetten.

In tegenstelling met onzen collega achten wij het gansch niet onverschillig wie der leden eener accountantsfirma een stuk onderteekent en of zulks wordt gedaan met eigen naam ofwel met een zgn. firmahandteekening.

In de eerste plaats geven wij in verband met de zekerheid, die de opdrachtgever en andere belanghebbenden ten aanzien van de juistheid van de door den accountant uitgebrachte rapporten of verklaringen mogen verlangen en met de daaruit voortspruitende civielrechtelijke aansprakelijkheid van den accountant jegens den opdrachtgever en andere belanghebbenden, aan eene onderteekening onder eigen naam verre de voorkeur boven de firmahandteekening.

In de tweede plaats achten wij aan de firma-handteekening moeilijkheden verbonden waar het geldt eene vaststelling der strafrechterlijke aansprakelijkheid van den accountant in verband met de Reglementen van Discipline en Tucht en, niet te vergeten, het Nederlandsch Strafrecht.

In de derde plaats vinden wij de firma-handteekening onwezenlijk om niet te zeggen ontoelaatbaar, zoolang volgens het Nederlandsch Recht een accountantsfirma niet is eene vennootschap van koophandel, waarop ondermeer van toepassing is art. 18 W.v.K., regelende de hoofdelijke aansprakelijkheid der individueele vennoten.

In het artikel van onzen collega hebben wij tevergeefs gezocht naar argumenten dievoor de firma-handteekening pleiten; in het betrokken stuk kunnen wij dan ook hoogstens zien een pleidooi voor de toelaatbaarheid van de firma-handteekening. Daarbij heeft het beroep, hetwelk onze collega heeft gedaan op den grooten broer in Engeland geen grooten indruk op ons kunnen maken. Immers zijn de opvattingen, door Nederlandsche accountants ten aanzien van de beroepsuitoefening gehuldigd, op verschillende punten zoodanig verschillend van de Engelsche, dat om die reden reeds een Engelsche accountantsorganisatie niet goed als voorbeeld gesteld kan worden. Voorts gelden in Engeland zoowel ten aanzien van de aansprakelijkheid als ten opzichte van de rechtspositie der accountantsfirma gansch andere wettelijke bepalingen als voor ons land. Tenslotte achten wij de werkwijze van de door collega R. genoemde firma, die weliswaar in tal van plaatsen gevestigd is, doch vele malen, zoo niet even dikwijls, onder verschillende naam optreedt, allermint voorbeeldig. Indien men althans de namen, waaronder bedoeld kantoor door de geheele wereld werkt, naast elkaar stelt, kan men onmogelijk den indruk van zich afzetten, dat de woorden „Price, Waterhouse” meer zijn op te vatten als een praedicaat, zooals Doctor, Meester of Jonkheer, dan als eene vermelding van de namen der partners, terwijl er bovendien niet sprake is van één firma, doch van evenveel verschillende firma's als er vestigingen buiten Engeland zijn.

Bezie men het vraagstuk der onderteekening door een Hollandschen bril, dan kan er, althans naar onze overtuiging, bezwaarlijk verschil van meening zijn omtrent het juiste karakter der zgn. firma-handteekening.

Wij althans kunnen in een zoodanige onderteekening onmogelijk iets anders zien dan een niet toelaatbare vermelding van een fictieven naam, die tot misverstand aanleiding kan geven en in bepaalde gevallen zelfs misleidend kan werken.

Men dient er zich allereerst rekenschap van te geven, dat niet de accountantskantoren accountant zijn, doch uitsluitend de individueele leden. De vooraanstaande accountantsorganisaties kennen althans geen kantoorlidmaatschap doch uitsluitend het persoonlijk lidmaatschap. Het persoonlijk element treedt dan ook bij de uitoefening van het accountantsberoep te scherp

op den voorgrond om plaats te kunnen maken voor een schijn-eenheid het „kantoor” of als men wil de „firma”, met als gevolg daarvan een onderteekening die ons inziens hoogstens mag worden gebezigd ter aanduiding van het verband waarin eenige accountants de praktijk tezamen uitoefenen, doch zeker niet als naamsvermelding van den betrokken accountant, die zich terzake van eene door hem behandelde opdracht door zijne handteekening jegens derden verbindt en verantwoordelijk stelt.

Men zal ons bovendien moeten toegeven, dat uitsluitend reeds om overwegingen van af- of depreciatie het den opdrachtgever of anderen belanghebbenden in de meeste gevallen niet onverschillig zal zijn te weten, welke accountant de betrokken opdracht heeft behandeld en op grond daarvan rapport uitbrengt of eene verklaring aflegt.

Wil men in een accountantskantoor den naam van een voortreffelijk voorvader in eere houden door diens naam te gebruiken als blazoen voor het betrokken kantoor (van handelsmerk mag hier, aangezien het geen handelszaak geldt, niet worden gesproken), wij hebben er vrede mee, al blijven wij de voorkeur geven aan een naam behelzende de namen der „werkende” leden. Het dient dan echter te blijven een blazoen en niet meer dan dat en mag tot geen prijs kunnen ontaarden in een schuilnaam, die in sommige gevallen zou kunnen blijken te zijn een vlag, slechte waar dekkende.

Zonder in bijzonderheden te treden willen wij slechts wijzen op het ook in ons land aangetroffen misbruik, dat niet-, althans niet door een vooraanstaande accountantsorganisatie gediplomeerden, als zgn. firmant optreden en als zoodanig niet onder eigen naam doch met gebruikmaking van den naam van een wél-gediplomeerd accountant rapporten en stukken tekenen. Het excuus, dat in zoodanige gevallen de naam van den gediplomeerden accountant voorstelt den zgn. firmanaam achten wij van geen waarde. Het naar buiten resulterende effect kan in zoodanig geval niet anders zijn dan dat de misleidende voorstelling wordt bereikt, dat de gediplomeerde accountant de opdracht heeft uitgevoerd, zich daardoor verantwoordelijk stellend, en niet diens onbevoegde compagnon.

Aan het slot van zijn artikel verklaart onze geachte collega zich bewust te zijn van eenige moeilijkheden, verbonden aan de door hem voorgestane firma-handteekening, o.a. ten aanzien van de toepasselijkheid van de Reglementen van Arbeid en Tucht. De wijze waarop collega R. deze moeilijkheden wil overwinnen bevredigt ons allerminst. De geachte schrijver wil namelijk niets meer of minder dan den persoon van den onderteekenaar scheiden van den eigenlijken ontwerper van het stuk. Dit op zichzelf reeds achten wij een zoodanig groote vrijpostigheid ten opzichte van de algemeen geldende regelen des rechts, dat, ook al zou — hetwelk wij intusschen niet hopen dat zal geschieden — de firma-handteekening in het Nederlandsch Instituut van Accountants officieel burgerrecht verkrijgen, tegen invoering van de hier door onzen collega voorgestelde regeling ernstig gewaakt zal dienen te worden. Gaat men immers zoover dat de onderteekening van een stuk niet meer beslissend is waar het geldt de vaststelling van den verantwoordelijken persoon, dan kan men beter iedere onderteekening achterwege laten. Op die wijze heeft althans de onderteekening in ons oog alle beteekenis verloren. Zoo zou het praktisch gesproken denkbaar worden, dat de meest toonaangevende firmant een stuk onderteekent doch een ander persoon, bijv. een junior-medewerker, als auctor intellectuelis naar voren wordt geschoven, zoodra er rumor in casa mocht komen.

Hoe onze collega in dit verband nog kan spreken van een waarborg voor het publiek is ons niet recht duidelijk.

Buiten de hierboven geopperde bezwaren, meest nog van moreelen aard, valt nog te wijzen op de navolgende bezwaren, meer van juridischen aard.

Volgens Nederlandsch Recht wordt de hoofdelijke aansprakelijkheid aangetroffen uitsluitend bij de vennootschap onder

firma, als geregeld bij artt. 16 t/m 35 W.v.K. Blijkens het bepaalde in art. 16 is echter deze vorm van vennootschap alleen mogelijk „teneinde onder eenen gemeenschappelijken naam koophandel te drijven”. Wat onder koophandel is te verstaan wordt bepaald in artt. 1 t/m 5 van hetzelfde Wetboek. Zoover ons bekend, is volgens de tot dusver gangbare meening een accountantskantoor niet te brengen onder het bepaalde in art. 3 of onder een der rubrieken, genoemd in art. 4. Ook wordt van een accountantskantoor niet verlangd de in art. 23 W.v.K. bedoelde inschrijving in het Handelsregister.

Er kan derhalve bij een accountantskantoor onmogelijk sprake zijn van eene vennootschap onder eene firma met de daaraan verbonden hoofdelijke aansprakelijkheid der vennoten, doch uitsluitend van een burgerlijke maatschap, als geregeld bij artt. 1655 e.v., 1661 e.v. en 1679 e.v. B.W. De handeling voor gemeene rekening kan, als geldende eveneens handelsondernemingen, ons inziens om dezelfde reden als voor de vennootschap onder eene firma geldt, buiten beschouwing worden gelaten.

Bij de burgerlijke maatschap nu is, in afwijking van de vennootschap onder eene firma, geen sprake van hoofdelijke aansprakelijkheid doch slechts van eene particele aansprakelijkheid. Bovendien verbindt, blijkens art. 1681 B.W., het beding, dat eene handeling voor rekening der maatschap is aangegaan slechts den vennoot, die dezelve heeft aangegaan, maar niet de overige, *tenzij de laatstgenoemde hem daartoe volmacht hadden gegeven of de zaak ten voordeele der maatschap gestrekt hebbe*.

Aangezien nu met de firma-handteekening juist wordt beoogd duidelijk te doen uitkomen het bestaan der firma met de daaraan verbonden hoofdelijke aansprakelijkheid van alle vennoten achten wij het bezigen eener zelfde handteekening voor de burgerlijke maatschap niet geoorloofd.

Een verder punt waarbij de firma-handteekening in conflict zou kunnen komen met de regelen des rechts betreft de aansprakelijkheid van den accountant in een civiele procedure of in een strafzaak.

In den boezem der vereeniging, dus intern, kan — gelijk collega R. zich voorstelt te doen — tenslotte iedere regeling gemaakt worden die men wil en kan dus ook voor de zgn. firma-handteekening wel door een aanvulling der reglementen eene regeling gemaakt worden.

Anders is het echter gesteld indien de Rechtbank in een civiele- of strafzaak met toepassing van het Nederlandsch Recht vonnis heeft te wijzen. Welk standpunt moet de rechter innemen ten aanzien van een met een firma-handteekening onderteekend stuk, indien er geen sprake is van een vennootschap onder een firma? Ziet hier een open vraag, waarvan de beteekenis niet mag worden onderschat.

Wij hopen met deze uiteenzetting onzer bezwaren te hebben bereikt, dat ook andere collega's hunne opinie inzake de kwestie der onderteekening zullen willen kenbaar maken en zullen het Bestuur van het Nederlandsch Instituut van Accountants erkentelijk zijn indien dit hierna maatregelen zal willen voorbereiden teneinde te geraken tot een doelmatige regeling van de wijze waarop de leden, al of niet vennoten in een accountantskantoor, hunne stukken zullen hebben te onderteekenen.

Zou dit Bestuur bij dezelfde gelegenheid een verdere regeling willen voorbereiden, waarbij het den leden van het Nederlandsch Instituut van Accountants wordt verboden, onder hun vlag door niet-gediplomeerden, ofwel niet door een vooraanstaande accountantsorganisatie gediplomeerden, stukken per procuratie voor hen of hun kantoor te laten onderteekenen, zoo zouden wij ons tot verderen dank jegens dat Bestuur verplicht gevoelen.

Wm. K. de B.

Naschrift

Ik mag niet nalaten, tegenover het sombere beeld, hetwelk

collega de B. heeft opgehangen ter demonstratie van de naar zijn inzicht noodlottige gevolgen van het gebruik der firma-handteekening, een ander beeld te geven ter geruststelling van de lezers van ons blad, die op grond van de uiteenzettingen van den heer de B. zouden meenen, dat er in de accountantswereld op het punt der onderteekening zonderlinge dingen gebeuren. Ik koester daarbij de hoop, dat men tot de slotsom zal komen, dat het hier niet geldt een verschijnsel van praktische verwording, zooals de geachte inzender schijnt te meenen, doch integendeel een door de ontwikkeling der dingen alleszins verklaarbare gewoonte, waartegen bij ernstige beschouwing geen wezenlijke bezwaren kunnen worden geopperd.

Ter vergemakkelijking van de behandeling geef ik hieronder een kort resumé van de bezwaren, die de heer de B. te berde heeft gebracht.

1. Het gebruik der firma-handteekening zou de zekerheid voor de opdrachtgevers en andere belanghebbenden ten aanzien der civiel-rechtelijke aansprakelijkheid van den accountant verkleinen.

2. Bovendien zou dit gebruik moeilijkheden met zich brengen, waar het geldt de vaststelling van de strafrechtelijke aansprakelijkheid van den accountant.

3. De firma-handteekening is „onwezenlijk”, omdat een accountantsfirma niet is een vennootschap van koophandel.

4. Het stellen der firmahandteekening zou in bepaalde gevallen misleidend kunnen werken. Bovendien wordt de deur opgedaan voor allerlei misbruiken, waarvan er enkele door den heer de B. zijn aangeduid.

ad 1

De heer de B. is wel heel vaag in zijn toelichting bij dit punt. Wat vreest hij eigenlijk? Dat in bepaalde gevallen de omstandigheid, dat een rapport werd onderteekend met de firma-handteekening, aanleiding zou kunnen zijn tot het ontkennen van civielrechtelijke aansprakelijkheid, indien deze overigens vastgesteld zou kunnen worden? Of is zijn bezwaar er tegen gericht, dat men door het stellen van een firma-handteekening den schijn zou kunnen wekken, alsof hoofdelijke aansprakelijkheid zou gelden, terwijl dit inderdaad niet zoo is?

In beide gevallen acht ik de bedenkingen van den heer de B. ongegrond. Wat de eerste vraag betreft, heeft hij in zijn betoog zelf al aangegeven, hoe de civielrechtelijke aansprakelijkheid is geregeld. Van een verkleining der zekerheid voor de opdrachtgevers te dezen aanzien kan naar mijn meening geen sprake zijn. Integendeel, het bestaan van een firmaverband schept voor den benadeelden opdrachtgever of voor andere belanghebbenden, die civiele actie willen instellen, in den regel een waarborg te meer; de onderlinge regeling tusschen de vennoten in dit opzicht kan de positie van belanghebbende derden nooit verzwakken, doch integendeel slechts versterken, omdat daarbij aan de wettelijke aansprakelijkheid van den uitvoerder der opdracht niet kan worden getornd en derhalve slechts afwijking mogelijk is in de voor belanghebbenden gunstige richting, n.l. doordat ook nog anderen in die aansprakelijkheid kunnen worden betrokken.

Wat de hierboven gestelde tweede vraag betreft, zij opgemerkt, dat degene, die op hoofdelijke aansprakelijkheid rekt, het aan zichzelf te wijten heeft, indien hij wordt teleurgesteld; inderdaad vormen tezamen werkende accountants geen vennootschap van koophandel, doch een burgerlijke maatschap, zoodat hoofdelijke aansprakelijkheid hier niet geldt. Natuurlijk wil ik den heer de B. toegeven, dat het woord „firma” hier strikt genomen misplaatst is en dat men uit het oogpunt van zuivere begripsaanduiding beter zou doen te spreken van „maatschap”. Maar dit is ten slotte van zóó ondergeschikte beteekenis, dat ik er geen bezwaar tegen heb, om in onze gedachtenwisseling het woord „firma”, het-

welk nu eenmaal ook in gevallen, waarin een maatschap beoogd is, burgerrecht heeft verkregen, te blijven gebruiken.

Ik wil hieraan nog toevoegen, dat er naar mijn meening bij een goede organisatie in de „firma” voor de vennoten volstrekt niets tegen zou zijn, hoofdelijke aansprakelijkheid te aanvaarden. Voldoet die organisatie aan de eischen, welke ter handhaving van eenheid van opvattingen en uitvoering en ter verzekering eener goede onderlinge controle behooren te worden gesteld, dan kan de waarborg voor belanghebbende derden zonder bezwaar worden gebracht op het maximum, dat de combinatie kan bieden en hetwelk, ik herhaal dat, belangrijk grooter kan zijn dan bij één-persoons-leiding mogelijk is.

ad 2

Het spijt mij, dat de heer de B. zijn bedenkingen in verband met de moeilijkheden, welke bij mogelijke behandeling eener zaak voor den strafrechter naar zijn meening zouden rijzen, niet met een voorbeeld heeft toegelicht. Ik ben werkelijk nieuwsgierig te hooren, hoe het mogelijk is, een geval te construeeren, waarin een volgens de Nederlandsche wetten strafbaar feit ongestraft zou blijven, omdat gebruik gemaakt is van de firma-handteekening, of waarin de straf, indien zij wordt opgelegd, een ander dan den waren schuldlige zou treffen. De heer de B. zou mij verplichten met het publiceeren van een dergelijke constructie in ons blad, opdat de gedachtenwisseling te dezen aanzien, welke nu abstract zou moeten worden gehouden, in meer concreten en daardoor duidelijken vorm zou kunnen geschieden.

Ik heb in mijn artikel in het Juni-nummer al toegegeven, dat ik, wat de behandeling van zaken voor den Raad van Tucht van het N. I. v. A. betreft, bezwaren zie, doch daarbij tevens als mijn meening te kennen gegeven, dat het niet moeilijk zal zijn, deze bezwaren uit den weg te ruimen en de desbetreffende voorschriften zoo te hervormen, dat aanpassing wordt verkregen aan de gewijzigde verhoudingen, welke van de logische ontwikkeling van ons beroep het gevolg zijn. Op dit punt vooral heeft de heer de B. ernstig bezwaar tegen mijn betoog; hij beschuldigt mij, waar ik de mogelijkheid noemde van onderteekening van een rapport door een ander dan den samensteller, van een „zoodanig groote vrijpostigheid, dat tegen invoering van de door mij voorgestelde regeling ernstig gewaakt zal dienen te worden”.

Het wil mij voorkomen, dat de heer de B. in zijn betoog de hoofdzaak met bijkomstigheden verwart. Hoofdzaak is naar mijn meening de waarborg voor het publiek tegen het ongestraft blijven van plichtsverzuim en kwaden trouw; hijzaak is de wijze, waarop deze laakbare handelingen worden vastgesteld. De vraag, wie de handteekening stelde, is hier in wezen bijkomstig; primair is de vraag, of de arbeid, op grond waarvan de verantwoordelijkheid wordt aanvaard, behoorlijk werd verricht en voldoende steun gaf voor de verklaringen, welke zijn afgelegd, en of bij zondiging de ware schuldlige wordt aangewezen en gestraft.

Ik laat hier de mogelijkheid van excessen, waarop ik hieronder sub 4 nader terug kom, buiten beschouwing: ik wil het principiële, waarom het hier gaat, niet vertroebelen door het in één adem te behandelen met min of meer fantastische veronderstellingen van gevallen, welke zich kunnen voordoen, indien de reglementen een „gaatje” laten, waardoor misbruiken kunnen worden binnengesmokkeld. Ik meen te mogen verlangen, dat de heer de B. aantoonde, dat de waarborg voor het publiek verkleind wordt (of, zooals hij schijnt te meenen, zelfs geheel illusoir wordt gemaakt), indien degene, die de firma-handteekening heeft geplaatst, zich jegens den Raad van Tucht zou kunnen beroepen op het feit, dat niet hij het werk heeft uitgevoerd en de fouten heeft gemaakt, doch een ander, van wien zoo noodig bewezen kan worden,

dat hij het deed. Ik houd mij er van overtuigd, dat collega de B. dit niet zal kunnen en dat hij, integendeel, zal moeten toegeven, dat de vraag, wie de handteekening stelde, zonder bezwaar geheel op den achtergrond kan worden gedrongen, indien in de Reglementen het vraagstuk der onderteekening eenigszins anders wordt gesteld en de Raad daardoor volledige vrijheid verkrijgt, om zijn onderzoek en zijn uitspraak geheel op de feiten te richten.

ad 3

Voor de beantwoording der vraag, of de onderteekening met de „firma-handteekening” iets wezenlijks is, m.a.w. of zij reden van bestaan heeft, is naar mijn meening het feit, dat een „accountants-firma” geen vennootschap van koophandel is, zonder eenig gewicht. Ik wil, zooals ik hierboven reeds opmerkte, voor „firma-handteekening” in de plaats stellen het woord „maatschap-handteekening” en daarna onder verwijzing naar mijn artikel in het Juni-nummer herhalen, dat zij inderdaad wezenlijke beteekenis heeft. Dit ontkennen wil zeggen het oog sluiten voor het logische in de ontwikkeling van ons beroep in de richting van de „beroepsuitoefening engros”. Ik neem hier deze eenigszins smalende woorden van collega de B. over, omdat naar mijn meening de grond van het meningsverschil tusschen hem en mij in het sarcastische daarvan wordt weergegeven. Blijkbaar ontkent hij het bestaansrecht van organisaties op het gebied der accountancy, welke het publieke vertrouwen tot zich trekken in een grooteren omvang dan bij één-persoons-leiding mogelijk is, en kant hij zich diertengevolge tegen het bezigen van een naam, die niet in de eerste plaats is een persoonsnaam, doch als aanduiding geldt voor georganiseerden beroepsarbeid volgens bepaalde opvattingen en beginselen. Konden wij het erover eens worden, dat hier de kern van het vraagstuk ligt en dat deze in mijn vorig artikel juist is weergegeven, dan geloof ik stellig, dat de heer de B. het betrekkelijk weinig gewichtige vraagstuk der onderteekening niet meer zóó zou oplazen, als hierboven is geschied. Naar mijn inzicht moet men aan het gebruik der firma-handteekening een wezenlijke beteekenis toekennen, indien men de „beroepsuitoefening engros” niet ziet als iets, waarop gesmaald mag worden, doch als een logisch gevolg van de ontwikkeling, die het beroep bij goede uitoefening onvermijdelijk vertoont. Voor verdere gedachtenwisseling omtrent dit punt houd ik mij gaarne beschikbaar.

ad 4

Ik ontken, dat het bezigen van een firma-naam bij de beroepsuitoefening en bij het onderteekenen van stukken zonder bijvoeging van den eigen naam op zich zelf iets misleidends kan hebben; „op zich zelf”, omdat ik ook hier weer excessen buiten beschouwing wil laten en alleen naar het beginsel wil zien. Het is dwaas, te veronderstellen, dat de opdrachtgever, die rechtstreeks in contact komt met den uitvoerder der opdracht, misleid zou kunnen worden; van beide één: of hij vraagt naar een bepaald persoon en heeft dan zeker het recht, te weigeren, indien een ander hem zou worden opgedrongen, of hij vraagt naar de „firma”, in welk geval het hem volkomen koud zal laten, wie met de directe leiding van het werk belast zal worden. Doch ook tegenover belanghebbende derden, die de wijze van uitvoeren der opdracht niet kennen, kan van eenige misleiding, voortspuitende uit het feit, dat het persoonlijk element op den achtergrond wordt gedrongen, geen sprake zijn, indien de firma vormt een logisch opgebouwd geheel en inwendig zoo is georganiseerd, dat de waarborgen voor grondigen arbeid in dezelfde mate aanwezig zijn als bij goede zuiver-persoonlijke beroepsuitoefening het geval kan zijn. Ik ga zelfs verder en meen, dat een combinatie van accountants, werkende in goede onderlinge verhoudingen, als een natuurlijk gevolg van de organisatie meer waarborgen kan scheppen dan bij zuiver individueele beroeps-

uitoefening mogelijk is; en daardoor de belangen van derden zeker niet minder goed beschermt dan door den heer de B. als noodig wordt aangenomen.

Ook hier is het betoog van collega de B. naar mijn meening onlogisch. Misleiding is er alléén dan, wanneer de arbeid in een slechte verhouding staat tot de afgegeven verklaringen en het vertrouwen, dat men door het leenen van den firma-naam beoogt te wekken, misbruikt wordt; wanneer derhalve de „goede” firma-naam zou blijken te zijn een „vlag, slechte waar dekkende”. Maar vlaggen, die slechte waar dekken, worden overal gevonden! Ik zou met evenveel recht kunnen betoogen, dat het gevaarlijk is, gebruik te maken van het praedicaat „Lid van het N. I. v. A.”, omdat de mogelijkheid bestaat, dat leden van het Instituut hun plicht verzaken en rijp zijn voor een bestraffing door den Raad van Tucht, als de heer de B. betoogt, dat het bezigen van den firma-naam gevaarlijk kan zijn, omdat hierin een middel kan worden gevonden, om „slechte waar te bedekken”. Het beginsel in de redeneering van den heer de B. is hier toch waarlijk ver te zoeken.

Als collega X, die alléén werkt en een goeden naam heeft, omdat hij vroeger goed werk leverde, afzakt naar een lager niveau en met zijn goeden naam een rapport onderteekent, dat niet deugt, dan is het spreekwoord van de vlag en de slechte waar evengoed van toepassing als in het door de B. gestelde geval. Waarom moet men nu aannemen, dat iets dergelijks juist moet gebeuren in een firma, waar, hoe men de zaak ook bekijkt, in elk geval toch meer waarborgen tegen „afzakken” aanwezig zijn dan bij collega X, die alleen aan zichzelf verantwoording verschuldigd is? Mij is dit geheel onduidelijk.

Ik wil nog een ander voorbeeld noemen. Ik neem aan, dat collega X zijn praktijk zoo ziet groeien, dat hij alleen door het aanstellen van verantwoordelijke medewerkers aan den stroom van opdrachten het hoofd kan bieden en niet zoo onzakelijk is, om deze ontwikkeling tegen te gaan. Voorts, dat hij besluit, de onderteekening zóó te regelen, dat boven de handteekening der verantwoordelijke medewerkers worden vermeld de woorden „Accountants-kantoor X”. En vraag mij af, of nu het gevaar gekeerd is, dat de „vlag” (waarvan het bestaan hier zeker niet kan worden ontkend) „slechte waar bedekt”. Neen, is het antwoord! Ook hier is dat gevaar alleen te keeren, door „slechte waar” met alle mogelijke middelen uit de lading te houden. Daar ligt het zwaartepunt en niet in de wijze van onderteekenen.

Waar het geldt de bestrijding van uitwassen, van misbruiken, die zouden kunnen insluipen, sta ik geheel aan de zijde van collega de B. Ik ben met hem van meening, dat er enkele gevaren zijn, ten aanzien waarvan in de statuten en reglementen van het Instituut onvoldoende of geen voorziening is getroffen; en dat het noodzakelijk is, in dit opzicht verbetering te brengen. Maar de heer de B. zal moeten erkennen, dat dit feit geen grond geeft voor de bestrijding van de juistheid der in mijn artikel gestelde beginselen. Natuurlijk ben ik het met hem eens, dat geen onbevoegden als lid van de maatschap mogen worden opgenomen of een zelfstandige positie in de organisatie mogen bekleeden. Even vanzelf sprekend is het, dat ik met hem het verfoeilijke inzien van het „naar voren schuiven bij rumor in casa van een junior-medewerker” met het oogmerk, om den „toonaangevenden” firmant, die zich misdroeg, vrijuit te doen gaan. Maar ik kan toch waarlijk niet inzien, wat dit te maken heeft met het vraagstuk, dat ons bezig houdt: het beginsel der onderteekening. Ik meen, dat wij de behandeling van het tweede, eenigszins buitennissige geval rustig kunnen overlaten aan den Raad van Tucht en dat tegen ongewenschte combinaties met onbevoegden door eenvoudige reglementswijziging kan worden gewaakt.

Ik wil tot slot nog één opmerking maken.

Een groot aantal beroepsgenooten in ons land, aan wier ernst en moraliteit door den heer de B. zeker niet zal worden getwijfeld, hebben de wijze van onderteekenen, waarvan ik de juistheid in het Juni-nummer trachtte aan te toonen, tot de hunne gemaakt. Een nieuwtje is dit niet; zij is jarenlang toegepast in steeds grooteren omvang. Ik wijs hierop niet, omdat ik de juistheid van mijn betoog wil aantonen door mij te beroepen op de praktijk; ook de praktijk kan tot verkeerde dingen leiden. Maar wel meen ik, dat men in verband met dit onmiskenbare praktische verschijnsel er den heer de B. een verwijt van mag maken, dat hij zijn bezwaren zoo weinig principiëel en zoo noodeloos denigreerend heeft weergegeven.

Ik hoop, dat de geachte inzender mij deze opmerking, die ik in het belang der goede zaak meende te moeten maken, niet euvel zal duiden.

H. R. REDER

HET JAARVERSLAG VAN EEN LEVENSVZERKERING- MAATSCHAPPIJ

In de jaarverslagen van levensverzekeringmaatschappijen worden, op enkele uitzonderingen na, meer gegevens verstrekt, dan in die van andere bedrijven. Vooral ten opzichte van de bezittingen schuwt men over 't algemeen het daglicht niet en geeft daaraan steeds meer openbaarheid. Toch is het niet eenvoudig een levensverzekeringinstelling naar haar jaarverslag te beoordeelen. De moeilijkheid daartoe zit steeds in de balanspost „Wiskundige Reserve” en in den verliespost „Toename Wiskundige Reserve.”

Wel geven verreweg de meeste verslagen een uitvoerige toelichting bij den balanspost „Wiskundige Reserve,” doch alleen voor zoover noodig is om aan te toonen, dat het bedrag dier reserve groot genoeg is, om veilig de toekomst tegemoet te gaan; ongetwijfeld het grootste belang, dat men bij dien post heeft. Maar de inzichten in de toekomst zijn veranderlijk en daardoor wordt de post „Wiskundige Reserve” meer als *reserve* beschouwd, dan als absoluut vermogensbestanddeel n.l. *schuld*.

Het gevolg daarvan is, dat de toename der reserve als verlies wordt beschouwd en als zoodanig ook op de Verlies- en Winstrekening wordt gebracht. Wanneer echter de wiskundige reserve een schuld is, dan is de toename daarvan ook geen verlies, wanneer die toename een noodzakelijk gevolg is van het verzekeringscontract, zooals de wiskundige reserve zelf ook een gevolg is van dat contract.

De Verlies- en Winstrekening, zooals die thans algemeen wordt gegeven, is dan ook meer een staat van rekening en verantwoording, dan een Verlies- en Winstrekening. Ter onderscheiding van de *werkelijke* Verlies- en Winstrekening, (die wij uitvoerig hebben besproken in ons geschrift „Verlies en Winst van het Levensverzekeringbedrijf”) zullen wij deze rekening in het hiervolgende „Rekening en Verantwoording” noemen.

De winstbronnen van het levensverzekeringsbedrijf behoeven wij niet nader te verklaren, daar wij meenen te mogen veronderstellen, dat die van genoegzame bekendheid zijn en wij die ook reeds zeer uitvoerig in genoemd werkje hebben besproken. Het is meer onze bedoeling in dit artikel uiteen te zetten de groote waarde, die de vermelding van de winstbedragen dier bronnen in de Verlies- en Winstrekening zou hebben bij de beoordeeling van de soliditeit en het beheer van een levensverzekeringmaatschappij. Wanneer wij dit doen aan de hand van het verslag over 1923 van de Groot-Noordhollandse Vereeniging van Levensverzekering en Lijfrente, dan geschiedt dat, omdat de Groot-Noordhollandse de eenige instelling is, die een Verlies- en Winstrekening naar de opvatting van het koopmansboekhouden geeft, en dus dat verslag het eenige is, dat ons de concrete gegevens kan verstrekken, die voor het volgende vereischt

worden. De Verlies- en Winstrekening en de Rekening en Verantwoording nemen wij hier op naar de modellen, voorkomende in ons werkje „Verlies en Winst van het Levensverzekeringbedrijf” blz. 44/47, waarvan de Rekening en Verantwoording weer is staat V van het vroegere „Wetsontwerp tot regeling van het levensverzekeringbedrijf.”

Aan intrest en huren is volgens de Rekening en Verantwoording ontvangen een bedrag van f 142.896.53, terwijl daarvan, volgens de Verlies- en Winstrekening als winst kon worden geboekt f 54.071.14 d.i. bijna 38 % van de renteontvangst. Deze winst geeft voldoende zekerheid, dat de bezittingen voor het bedrijf meer dan voldoende zijn. Een dergelijke groote rentewinst is volstrekt geen vereischte om solide te zijn. Ze kan belangrijk minder bedragen. Toch is het altijd goed deze rentewinst, vooral als ze klein is, nauwkeurig na te gaan.

Op blz. 15 van het verslag komt daarover het volgende voor:

Er was een rentebedrag noodig voor:		
a. de reserve berekend met 3 %	f 34.746.15
b. de reserve berekend met 3½ %	„ 13.312.75
c. de reserve berekend met 4 %	„ 40.766.49
	Totaal	f 88.825.39

Deze benodigde rente bedroeg ruim 3.47 %.	
Waar de gemiddeld gekweekte rente bijna 4.91 %	
was, bedroeg de rentemarge f 36.742.07
Van de aanwezige vrije reserves, ten bedrage van	
f 330.043.32 kon een rente gekweekt worden van ...	„ 16.202.92
Meerdere rentewinst werd gemaakt „ 1.126.15
	Totaal f 54.071.14

In vergelijking met het vorige jaar is de gemiddeld gekweekte rente van ruim 4.99 % in 1922 teruggelopen tot 4.91 % in 1923. Uit het verslag 1923, blz. 11/13 blijkt echter, dat nieuwe bezittingen zijn verkregen met hooger rendement, terwijl bezittingen met lager rendement dan 4.99 % zijn omgewisseld tegen bezittingen met hooger rendement. Er was dus eer een verhooging van den gemiddelden rentestand te verwachten, dan een verlaging. Dat niettemin dit laatste geconstateerd werd, vindt zijn oorzaak in het volgende.

De Inschrijvingen Grootboek en de effecten worden naar beurskoers gewaardeerd, en de beurswaarde dier bezittingen was op 31 December van het voorgaande boekjaar, 1922, ruim f 56.000.— hooger, dan op 1 Januari 1922. Dezelfde renteontvangst werd dus in 1923 gerkend van een hooger bezit te zijn gekweekt dan in 1922. De invloed daarvan was zoodanig, dat niet alleen de hoogere gemiddelde rente, die anders berekend zou zijn, te niet ging, doch zelfs een teruggang werd geconstateerd.

Die f 56.000.— hoogere beurswaarde is geboekt op de rekening Reserve voor koersverschillen op beleggingen, zoodat de rentemarge door die koerswinst schade heeft geleden ten bate van de rentewinst op de extra-reserven. In werkelijkheid heeft dus die hoogere boekwaarde geen invloed gehad op de totale rentewinst; er had slechts een verschuiving plaats van winst op de rentemarge naar rente van de extra-reserven.

Een verschuiving van rentewinst als bovenbedoeld is niet bezwaarlijk, doch hier is duidelijk aangetoond het verband tusschen de waardeering van het bezit en de rentemarge.

Was in het bovenstaande de marge van het rentepercentage belangrijk, zoo spreekt het bedrag der marge duidelijker en toont de juistheid der gegeven verhouding aan.

De rentemarge — het bedrag dat van de beleggingen tot de grootte van de wiskundige reserve, meer wordt gekweekt, dan voor de verzekeringen vereischt is — wordt ook beïnvloed door de nieuwe beleggingen voor de grooter wordende wiskundige reserve en door de omwisseling van bestaand bezit. Op het oogenblik zijn wij nog niet aan een lageren rentestand toe, doch er moet rekening gehouden worden met een toekomstigen la-